

Nemzeti Társalkodó.

Martius' 24-dik napján 1832.

A' gyönyörüségről,
melyet a' szép-művek' szemlélese vagy hal-
lása okoz bennünk.

(Végzet)

A' képző erő mikor valamit idéalizál,
elveti annak minden történetes vonásait, 's
csupán a' nemet esmertető valódi és elhagy-
hatatlan jegyeket tartva-meg, így formál
egy az individualis természet minden hibái-
tól 's fogyatkozásaitól megtisztított tökéletes
képet. De valyon teheti é ezt a' szép mes-
terség mindenkor? → Egy példát hozok elé:
Szomszédom de akarja magát festetni; ábrá-
zatja meglehetősen volna, de pofáját egy rút-
sümölcs díszteleníti. Eljön az idéalizáló mű-
vész, 's azon kezdi, hogy azt a' csúfitó ki-
nővést kihagyja, és bizonyos hogy már ez
által is az arcz hibátlanabb, szebb, tökéle-
tesebb, idéálisabb lesz. E' még nem elég;
hasonló okokból a' kelletinél nagyobhacska
orr az Antinousé proportiójára szabódik, a'
kerekded ábrázat régulásabb ovális formát
vált, és így darabonként hagyogatva, job-
bitgatva, szegény szomszédom minden indi-

vidualis vonásaiból kidisputálódik, 's a' festő, bírjon bár Gerard ecsetével; egy szép képet fest, de az nem a' szomszédomé., „Ugy de ez a' mód, azt mondják ellenkezőim, nem portrait-festés.“ Eppen ezt akartam, mert ezzel azt is meg kell engednie, hogy a' portrait-t nem lehet 's kell idéálizálni. Már pedig még eddig egy aestheticus sem merte Vandyck vagy Rembrandt remek, és a' természetet a' legcsekélyebb vonásokig híven utánzó portraitját a' szépművek sorából ki-rekeszteni. Mikor Titian V. Károlyt lefestette, célja nem a' volt, hogy egy nagyra-vágyó ravasz politicus ideáját személyesítse benne, hanem az, hogy oly munkát állítson elő, melynek szemlélője a' nevezett fejedelem' testi 's lelki vonásairól (a' mennyiben ezek amazokéin keresztül sugározhatnak) oly hív 's eleven ábrázolatot formálhasson. századok múlva is magának, mintha színről színre lehetett volna szerencséje látni ezt a' nevezetes embert. Továbbá a' szép művek nem csak: látható testi érzékeink elébe állitható dolgokat, hanem igen gyakran indulatokat, szenvedelmeket, (p. o. féltést, fősvénységet, szerelmet, nagyra-vágyást) sőt észbeli megfogásokat, erkölcsi sententiákat, maximákat (számtalan példák közzül csak Popet 's Horáciust említem) vesznek-fel tárgyúl. Már azt kérdelem: ezeket hogy lehet idéálizálni? Még többet mondok: mutasson nekem valaki egy trágédiát vagy más akarmi költeményt, melyben egy indulat oly elevenen 's

tökéletesen volna előadva, hogy az annál a világ' és élet' igazi játékszínén elevenebben 's tökéletesebben ne láttatott volna. Itt hát nem hogy feljebb, de egyforma rangban sem áll a' mesterség a' természettel, és ha Othellót az életben iszonyodó bámulással, a' színen pedig gyönyörűséggel szemlélem, ezen különböző érzésnek nem az ideáлизálás az oka. Végtére azt is meg kell esmernünk, hogyha az ideál' fennebb adott leírását jól megfontóljuk, 's consequensek akarunk maradni, egy philosophiai definitiót a' legtökéletesebb szépmívnek kell tartanunk*). — Mindazonáltal nagyon balúl vélekednék, a' ki a' feljebb mondottakból azt következtetné, hogy én az ideált ki akarom „küszöbölni“ az aestheticából, mintegy hazai természet' tüne-ményeit magyarázatónk, (mert természet-vizsgálásnak az ő módját nem nevezhetem) a' gravitást vagy attractiót a' természet tudományából; (Lásd F. Magyarországi Minerva: 1850) csak tagadom az ideáлизálás' teoriáját oly közönséges kölcsnek lenni, mely a' szépmesterségek minden titkos rejtekeit előttünk felnyithatná.

* Vegye elő bár valaki a' Conversations Lexicon, 's hasonlitsa össze az ideál formálódásának ott lévő magyarázatját, azzal a' mi minden logicában tanítódik a' megfogások (Begriff) formálásáról, 's teljes egyformaságot fog találni benne, csak hogy a' mit itt az értelemnek tulajdonitnak, ott a' képző erő munkájává tétetik, abstractio a' jelszó mindkettőbe.

Az előadott vélekedések a' *nevezetesebbek*, melyek a' feltett kérdésre eddigelé megfelelőni törekedtek; mert sokaknak, kik, mint Pythia, kábitó gőzbe burkólva, vagy érthetetlen vagy sokértelmű szókban hangoztatják homályos orákulumaikat, tiszta 's meghatározott idéaktól üres fecsegéseikre ügyet sem vetni tanácsosabbnak tartom.

Cui lecta potenter erit res
Nec facundia deserit hunc nec lucidus ordo.

Hogy az említett theoriák elégtelenek a' bog' feloldására, oka talám az, hogy eddig igen is objective vagy is a' tárgyban magában kerestük a' 'szépmesterség' sajátságát tevő tulajdonságokat; e' pedig empiricai és tapasztalódzó mód, mely soha semmiben teljes bizonyosságot nem adhat. Fordítsuk-meg hát a' dolgot, 's ha a' nap nem akar körülötünk forogni, indítsuk a' földet útnak Copernicussal. Minthogy a' szépmívektől okoztatott gyönyörűséget egészen csak magunkban tapasztaljuk, ezt a' benyomást vizsgáljuk-meg közelebbről, fejtsük, darabóljuk-fel az őt alkotó egyes érzésekre, 's a' mely tárgy alkalmas lesz ezeket felébreszteni bennünk, ruházzuk bizvást arra a' szépmív dicső nevezetét. —

Fontóljuk-meg hát szorosán, nem többé a' tárgyak, hanem az általok tett benyomások, érzések és ábrázolatok között lévő különbséget.

Vegyünk-fel igen egyszerű például, egy sem szépsége, sem ritkasága, sem szokatlan

formája által meg nem különböztetett előfát, 's ugyan annak egy híven festett képét. Ez a' kettő érzékenységünk elébe adódván, felfogó tehetségünk mindenikről egy egy ábrázolatot formál 's azt lelkünkkel közli. Az első ábrázolat minden inger nélkül egészen hidegen hágy, a' második pedig kellemetes és tetsző benyomást csinál. Már pedig egy festett-fa nem lehetvén soha oly tökéletes mint az igazi, annak lelkünkben formálódott képe is hijánosabb mint amazé; miért hathatósbabb még is a' foganatja?

Az első kép' formálását lelkünk mintegy szenvedőleg és tudta nélkül teszi-meg, szintűgy mint testünk' belső részei az állati élet fentartására szükséges munkálkodásaikat, akaratunkon kívül, 's tőlünk nem éreztetve viszik véghez, 's szívünk' verése csak akkor okoz gyönyörűséget ha azt kedvesünkért hevítő indulatunk sebesebben lökheti. De a' második esetben ezaz önkéntesség nélkül való, 's szinte mechanikai munka nem elég. Mikor a' festett tárgyat szemléljük, lelkünk nem csak az előadott másról akar ábrázolatot csinálni, hanem tulajdonképen arról az eredeti valóságról mely amannak előképül szolgált. E' végre kénytelen a' képzőerő a' kettőt egybehasonlítani, az előadás hijánosságát kipótolni 's úgy az eredeti tárgyról egy helyes képet formálni. Ezen feltételek 's környülmények minden mesterségmív-nél meglévén, állításomat közönségessé teszem 's azt mondom, hogy a' Szépmívek'

szemléléséből vagy hallásából származó gyönyörüséget okozza;

Lelkünknek az az önkéntes munkássága, mely a' szép-miv által érzékenységink elébe állított vonásokat kiegészítve, magának egy tökéletes képet alkot.

Quid dignum tanto tuiit hic promissor hiatu?

Mintha hallanék sokakat olvasóim közül így kiáltani-fel: Hát ez é már az annyira magasztalt elysium kólcsa? Ez az az eddig nem esmert titkos szellem, mely az éltet kellemesítő oly számtalan remek műveket lelkesít? Ily egyszerű dolog tette Homérust a' világ' háromezer évi bámulása tárgyává? Igazságos's világosságot szerető olvasóim kéretnek megvetéseket egy kevésé félretenni, 's következő emlékeztetésimet megfontólva törni-el felettem a' bírói pálczát.

I. A' bámulás titkos, megfoghatatlan, ész és természet felett való tulajdonságokat szeret; a' nyomozó ész és az emberinem nevedő bélátása tiszta, megfogható, a' természet' már megesmert és századok tapasztalásaival megerősített törvényeivel, a' lélek' tudvalévő tehetségivel egyező gyökérértelmeket kíván. A' tudományok minden nemei a' legnagyobb lökést, érthető 's egyszerű magyarázó okokra lett visszavitelekkel kapták. A' physica azólta terjesztette-ki szélesen uradalmát, miólta thronussát a' nehézség egyszerű alapjára állította. A' Chemia a' titkos és a' matéria más tulajdonságaival ellenke-

zésben lévő phlogistont kivette kezdett sebess haladásához. A' hidegen okoskodó, de em- bertársai világosodásán meleg érzéssel töre- kedő Helvetius az „egész világ' titkával“ 's az istentelen Lucretius a' „primos in orbe“ - val alkalmatosságot adtak, a' két mennyei tudományból azt a' mi csupán földi és em- beri külön választani, 's állást készítettek Kántnak, hogy a' vallást az erkölcsiség ren- dithetetlen fundamentumára építse. Idönknek egy nevezetes 's még eddig még nem fogott tüneménnye az állati magnetismus, akkor fog megnyerni minden jó gondolkodásu főt, ha mostani kedvellőji, félre téve fellegekből ho- zott érthetetlen gyökérértelmeiket, a' physica' és psychologia' vert útján folytatják nyo- mozásaikat. Minden helyes, bévehető 's hasz- nálható theoriának fő esmertető jelei az egy- ség, egyszerűség, tisztaság, igazság; 's a' ki ezen proba-köre húzva kívánja állítási- mat használni, megelégedve fogja azoknak minden előkerülhető esetekre alkalmaztathá- tó vóltát látni.

II. Szinte szükségtelennek is tartom meg- jegyezni, hogy állításom értelme nem az, mintha az ezer különböző szépmívektől okoz- tatott bényomás csupáncsak a' leírtt egysze- rű munkájából állana a' léleknek, sőt in- kább nagyobbbrészint sok más érzésekkel van elegyedve; hanem olyan élet-ér az, mely a' szép mesterség egész testét öszszefűtja, 's a' hová el nem jutna, az a' tag elhányini való,

méltatlan a' szép-mív hazudott dicső neve alatt bitangolni tiszteletünket.

A' szép-mesterség' uradalma egy kies völgy, melyet egész hosszában egy kristály folyam díszesít. Néhol ráruházta ezen völgyre a' természet minden kellemét, bízarré formájú szirtok, romános berkek, búja vegetatio húzzák magokra örömtől részegedett szemeinket, 's csak gondos keresés által akadunk a' sűrű bokrok' 's virágok tövinél szemérmesen bújkáló patakocskára. Másutt ismét a' völgy kiterül, 's a' termékeny de síma lapálynak a' szélesre nevedett folyó' felségesen hőmpölygő víz-tükre szinte csak egyedülvaló ékessége.

Fel kell hát találódnia a' kitett gyökér-értelemből következtethető tulajdonságnak minden egyes szép mívben. Meg is van az, néhol elesmerhetetlenül szembetünőleg, de néhol homályban lappangva, 's gondos keresésünket elvárva, minthogy más, érzékenységek hatatósabban elfoglaló ingerek által elrejtődik; de minden esetben ő az a' Melpomene' kedvező mosolygása, melytől meghatalmazva, az aethetica, az egész édesanyai keblébe fogadja.

Ezen termékeny gyökérértelen számos következtetései kifejtését 's a' szép-mívek' különböző nemeire alkalmaztatását, egy további értekezésemre halasztván, elvárom olvasóimnak, kiknek figyelmét e' tárgy talám felgerjesztené, észrevételeit.

K ö n y v E s m é r t e t é s

(Végzete)

Nevezetesebb sajátága pedig nyelvünknek az, hogy *Elő-Ragjai* (Praelixa) nincsenek, azaz: oly elő-rakott szavacskák, melyek a' gyökér-szó' elejébe téve, egész értelmét átváltoztatnák, mint p. o. németben: Bescheiden, a' gyökér Scheiden, válni, elválni, Bescheiden pedig szerény, egészen más értelmű, a' magyarnak tehát csak *Igehatározóji* vannak, ilyenek: „alá, által, át, bé, belé, ben, egybe, egyre, egygyü, egygyütt, el, ellen, ellene, ellent, elő, elől, előtte, félre, fel, helyre, hozzá, ki, körbe, körül, közbe, közé, között, le, meg, neki, oda, öszve, rajta, reá, széllyel, szét, vissza“ de ezen határozó igék a' gyökérszó' elébe téve, annak értelmet át nem változtatják.

Tagadhatatlan ugyan, hogy az emberi test' részei a' magyar nyelvben majd mind egy taguak, 's következőleg egy gyökér-szó' által jelentetnek-ki, p. o. agy, 'aj, áll, arcz, bajs, bél, bőr, czomb, csont, csecs, ér, fan (Puber) far, fej, fog, fül, haj, has, háj, hát, hón (axilla) hus, in, iny, íz, jog, (dextra) kar, kéz, köny, láb, lép, máj, mej, nyak, nyál, nyelv, orr, öl, pof, sark, száj, szár, szem, szőr, szív, szűgy, tag, talp, test, térd, tork, ujj, váll, vér, 'sat. de a' köröm (ungvis) vélekedésem szerint nem egy tagu, 's nem is gyökér-szó, nem egy tagu, mert nem „köröm“-nek (mint Kr.

40 l. mondja) hanem köröm-nek mondatik, 's nem is gyöker-szó, mert két tag, de nem is láthatom-át, hogy a' köröm mért nem származhatik éppen úgy a' körből (circulus, orbis) valamint környék, körülmény, körül-lát 'sat. a' körből, vagy a' könyörületesség a' könyből. De a' köröm (ungvis) nem is egyéb az újjomnak vég szélü körjénél, és innen köröm, maga K-is kétségbe láttatik lenni, midőn szó-tárjának 336 lap' 5 osztályán „körm“-t (ungvis) gyöker-szónak és ugyan ott a' 2-dik osztályban a' körmöt „kör“ gyöker-szóból származtatja.

Kresznerics' segéd, és kút-forrásai voltak: Régi Királyok levelei, régibb történet-íróink, régi kéz-íratok, közmondásink, nyomtatott régi könyveink, Szabó Dávid' kised szó-tárja, Sándor István' toldalékos szó-könyve, Simai Kristof, 'sat. — kár, hogy K. nem használta ezen régi szó-tárt is: „Ambrosii Calepini Dictionarium undecim lingvarum. Jam postremo accurata emendatione, atque infinitorum locorum augmentatione, collectis ex bonorum authorum monumentis, certis, et expressis syllabarum quantitatis notis e. c. t. Respondent autem latinis vocabulis Hebraica, Graeca, Gallica, Italica, Germanica, Belgica, Hispanica, Polonica, *Ungarica*, Anglica e. c. t. Basiliae. Per Sebastianum Henricpetri. 1590. mense Septembri“ Legalább K. Szó-tárjának 1-ső Kötetjében nyomát nem láttam annak, hogy Calepinust használta legyen, így p. o. Calepinus a' státuát

(szobor) *öntött agas*-nak teszi-ki magyarul. Mit teszen *agas*? — *ag* a' gyökér-szó *agas*-ban, *ag* gyökér-szót pedig hiába kerestem Kresznericsnél. — Egyébb aránt meg lehet, hogy a' betű-szedő elhibázta légyen a' betűket, és *öntött agas*-nak kellene lenni, és ezen esetben *öntött agas* éppen úgy teheti a' státuát, valamint *agos pócza* az *Epistili-um*at. Lásd Kreszn. 17 lap' első osztályát *agos* alatt. — De *agas* sem jó, mert a' státuák, (emlék-árványok) nem szoktak *ág* formára emeltetni, hanem inkább *tőke* formára.

Régentén a' Tormentumot (Kanone) nem ágyunak, hanem álgyunak írták, és igen helyesen, mert ágyunak gyökér szava csak ágy lehetne, már pedig ágyból az ágyut származtatni lehetetlen, egy ilyen származtatás hasonló ezen okoskodáshoz: „Baculus in angulo, ergo pluit.“ K. ezen helytelen származtatást sejdítvén, az egész ágyu szavat gyökér-szónak vette 17 lap' 3-dik osztályában, holott a' 18 lapon az álgyut (Tormentum, Kanone) sokkal helyesebben *ál* (álnok csalfa) és *gyu* (gyuladás)-ból származtatja.

Heltai Gáspár' könyv-nyomtató műhelyében jött hajdon egy ily czimű munka-ki „Hispaniai Vadásság“ (Hispanica inquisitio) ebben a' *Fiscus* magyarul mindenütt *kobzó*, *confiscare elkobzani*, *confiscarunt elkobzották*. Ezen régi magyar szó K. előtt esméretlen, és *kobz* (Pandura, Lyra) és *kób* gyökér szavak alatt nem találhatik.

Mosoczy Zakariás, Nitrai, és Telegdi

Miklós Szepesi Püspökök 1584 egybegyűjt-
 vén régi magyar Királyink alatt hozott tör-
 vényinket, azokat ily cím alatt bocsátot-
 ták közre: „Decreta, Constitutiones, et Ar-
 ticuli Rerum Inelyti Regni Ungariae ab an-
 no Domini 1035 ad annum usque millesi-
 mum octuagesimum tertium, publicis comi-
 tiis edita, cum rerum indice copioso. Tir-
 naviae cum S. C. Regiae Majestatis gratia, et
 privilegio. Anno Dni. 1585 recens impressa
 in folio.“ Ezen gyűjteménynek 738 lapján
 ily című rendszabások találtak: „Obser-
 vationes processus causarum militaris curiae
 Regiae, in facto honoris usu receptae“ a’ hol
 a’ 9-dik szám alatt, 740-dik lapon ezen i-
 gen nevezetes sorokat olvashatni: „Si quae
 partium, non exspectato iudicis decreto, par-
 ti alteri, signum committendi duelli, *chevek*
 nostra lingua vocatum, in iudicio offerret,
 ostenderet, et protenderet, hoc facto se ip-
 sum condemnaret subito, et succumberet:
 eo quod per se sibi duellum adjudicasse de-
 cerneretur.“ Ime! egy eredeti régi magyar
 szó „Csevek“ vagy „csévek. — Kresznerics
 szó-tárjában csev, és csév gyökér-szó alatt
 meg nem található.

Több ily hiányt lehetne ugyan itt elé-
 hozni, de ily hiányok K. munkáját el nem
 homályosíthatják, hanem legfeljebb bővithe-
 tik. Nagyobb hibának tartom mindazát, hogy
 K. szótárjában oly szavak is magyar tör-
 sők szavaknak vétetnek, melyeket magyar ere-
 detűeknek éppen nem mondhatunk: p. o.

Kalástrom, *Klastrom*, ki ne tudná, hogy *Klastrom* deák *Claustrum* után majmoltatott? Hibáson vétetett a' *Kereszt* is K. által magyar eredeti szónak, mert helyesen írta Kazinczy Révainak (aug. 5-kén 1806) „a' ki el nem hitetheti magával, hogy a' christiánusból jöhessen a' *Keresztény*, és a' ki azt állítja hogy a' *Kereszt* név eredeti szavunk, mint a' *Gerezd*, a' *hysteros proteros* ember.“ De *Császár* sem magyar eredetű szó mert a' deák *Caesar*-ból származott. Ha tetszik, K. szótárjában *Klastrom*, *Császár*, és több abajdocz eredetű szavaknak helyt adni, meg nem foghatom hogy mért hagyott-ki szótárjából több hasonló idegen eredetű, de idő's szokás által honnosított szavakat, p. o. *Hambár*, vagy *Hámbar* (eine Speiche) sem *Ham* sem *Hám* alatt nem található, 's tám azért, mert vagy a' muszka *ambár*, vagy pedig a' Török *ambár*-ból vehette eredetét. De a' mi sajnosabb! több régi magyar székely szavak is hiába kerestetnek K. szótárjában, holott azoknak méltán adatathattott volna hely, p. o. *elődenes* (Praeses) *galyhó* (csákán) *bélfa* (járomba felnyuló fa) 'sat.

K. a' szavak' kiejtésében a' magyarországi kimondást követte, mely némelykor nagyon különböző az erdélyi kimondástól, p. o. magyarországiak *Gyöngeséget*, az Erdélyiek *Gyengeséget* mondnak, 's tám helyesebben is, mert ha *Gyöngeség* helyes, akkor *gyön* a' gyöker-szó, és a' *Gyönyörűség* gyöker szavát akkor bajos elhatározni.

Minden esetre el kéne határozni, kinek legyen igaza, mert ha *caput fő* és nem *fej*, akkor nem *Fejedelem*, hanem *Főjedelem*, vagy *fődelem*, nem *fedni* (tegere) hanem *födni*, nem *fedél*, hanem *födél* 'sat. Ha Erdély nem volna szülő hazám, 's ha szerényem megengedné azt mondanám, hogy az Erdélyiek a' magyar szó kiejtésben legtisztábbak, 's hitelesebbek, és büszkén emliteném egy magyarországi könyvnek ezen sorait: „a' tiszta Erdély, kiváltképen az íge hajtogatást eredeti épségében hívségesen fen tartó *állhatatos tiszta Erdély*.” (Lásd Versegi Ferencznek megfogyatkozott okoskodása a' tiszta magyarságban. Pesten 1806 p. 290).

Ezeket röviden említvén, még azt jegyzem-meg, hogy K.-nek lám nem minden ok nélkül szemre lehetne hánni, hogy nem elég nyelvek tudákja (lingvista), és szó származtató (etymologus), ezen hiánosságból származott lám az, hogy K. több gyöker szavat eredeti magyar szónak vett, holott még azt kéne előre elhatározni, valyon némely képzeltt magyar szavak nem más nemzetü, 's eredetü szavak-é? p. o. *aba* három értelmü régi szó. 1) annyit tézzen, mint a' mostani *apa* (Pater). 2) (nemzetségi név. — 3) alább-való fejer-posztónak neme, innen *aba-posztó* (pannus albus), *aba-nadrág*, *aba-köpönyeg*, *aba-szabó*. — A' magyar *aba* egy értelmü az illiriai *aba haba*-val, muszka *abá*-val, oláh *haba*-val, mi nyelvü, vagy

nemzetü tehát a' gyökér szó? és valyon nem a' deák *alba*-ból származható-é?

Abony, (Bononia, Olaszország' egyik várossa), de faluk neve is Magyarországon, nem voltak é Olaszok első lakossi ezen faluknak?

Abajdocz (mixtum), a' Slav nyelven *Obidjovecz*, — *obidvecz*, hát mi nyelvü a' gyökér-szó —?

Abrázat (Vultus), Dalmatiai, és Oláh nyelven *Obráz*, Komjáti Benedektől 1533-ban fordított Sz. Pál' leveleiben mindenütt *Abráz* vagyon.

Antal (Magyarországon bórmérték) nincs K. szó-tárjában, de megvan *átolag* (Dolium) *át* gyökér-szó alatt, 's tám helytelenül, mert nem képzelhetem, hogyan lehesen *átolagat* (Dolium) *át* (által, ált, át) gyökér-szóból származtatni, helyesebben lehetne vélekedésem szerint *átologot* az *Antal*-ból leszámaztatni, annál is inkább, mivel nem csak *átolag* hanem *antalag* is mondatik. (Lásd magyar német szó-könyv. Pesten 1827) valyon *antal* magyar, vagy muszka eredetü szó-é? ezt annál bajos' b elhatározni, hogy a' muszka *antal* egy értelmü a' magyar *antal-lal*, sőt a' német is mondja *das Antal* vagy *Antel*.

Dajka (Nutrix) Karnioliai, és dalmatiai nyelven *Doyka*, Oláhul *Dojke*, Csehül *Dogka*, Persa-nyelven *Daiki*, Törökül *Daje*. — A' magyar a' Dajkát másképpen *Pesztunkának* is nevezi, — de valyon magyar

szó-é? — mert az Oláh is a' Dajkát *Pes-tonká*-nak, a' Slávus *Pesztunká*-nak nevezi.

Ezeket csak példának okáért hoztam itt elő, mert több száz szavat lehetne nyelvünkben e' képpen kétség alá hozni, látom ugyan, hogy ezen szórszál-hasogatást követvén; rettenetes zavarba jönne magyar nyelvünk, és hogy az e'béli vitatások, és czáfolások kimeríthetetlen tudákosságot kívánának, nem is tagadom, hogy az ilyen kérdések nagyobb részen óknélkül valók, sőt unalmasok is, de valami hasznót tám mégis lehetne belőlek meritni ha bár nincs-is elegendő ok arra, hogy már századoktól fogva meg honnosított idegen eredetű szavainkat nyelvünkől kiirtsuk. — Légyen tehát elég ez úttal a' figyelmeztetés, és valaminthalhatatlan Kazinczynk 1806-ban tudós Révai baj-társának javasolta: „Nyerd-meg Kulcsár úrnak engedelmét, hogy újságaiban grammatikai czikkelyeknek adjon helyt, s iróinknak megtévedéseket vezérelj a' törvény alá, hogy a' tanulatlanabb sereget el ne ámithassák“ — úgy kéretik ezennel az Erdélyi Nemzeti Társalkodó érdemes szerkeztetője, hogy e' lapokban magyar nyelvbeli vitatásoknak adjon helyt, mert remélhetni, hogy tudós hazámfiak megszerezvén magoknak K. szó-tájrát, és azt szorgalommal megvizsgálván, ős anya-nyelvünket kedveleni, és észrevételeikkel világosítani fogják.

Gróf Kemény József

Magyar tudós Társaság' tagja.